

Profesijos

asas

A.Laurinavičius: mes, patologai, – užnugario pajėgos

Kai pradėdame kalbėti apie patologiją, didžiaja dalimi turėtume kalbėti ne apie autopsijas ir mirties priežasčių nustatymą (nors to irgi pakanka), bet apie gyvųjų diagnostiką, kad mirusiųjų būtų kuo mažiau. Valstybinis patologijos centras (VULSK filialas), pasak jo vadovo inkstų patologo Arvydo Laurinavičiaus, per metus ištiria apie 120 tūkst. pacientų ėminių – sulig vienu vidutinio dydžio Lietuvos miestu.

- Kaip pandemijos pradžioje kilusi panikos banga paveikė jus ir jūsų komandą?

- Turbūt visi pradžioje patyrėme nežinios baimę. Paskui, aišku, po karantino, po pirmos ir antros bangos nerimas tarsi atslūgo. Matėme, kas vyksta aplinkui sistemoje, tą sunkią stresinę situaciją, kai žmonės yra persitemę, perdege... Mes, patologai, savo misiją suprantame daugiau kaip užnugario pajėgų, todėl ypač svarbus tampa mūsų darbo greitis ir tikslumas. Jeigu ligininėse jau trūksta lovų planinėms paslaugoms, kuo greičiau ištirsime pacientą, tuo ir pacientui, ir visai ligininei geriau.

- O darbo apimtys ir specifika pasikeitė?

- Tik įvedus karantiną centro darbas buvo praktiškai sustojęs. Tyrimų sumažėjo, buvome kiek pasimetę ir užtrukome, kol adaptavome procesus prie naujų aplinkybių. Kai Lietuvoje buvo sustabdytas planinių paslaugų vykdymas, pamatėme, koks iš tiesų buvo mūsų indėlis... Bet tai – tik pirmosios bangos metu. Sakyčiau, mūsų darbas atspindi pandemijos dinamiką tuo požiūriu, kad kai tik mažėja planinių sveikatos paslaugų, mažėja ir mūsų darbo krūviai. Kita vertus, matome,

dėtingais atvejais, ištirti viską, ką mums beatsiūstų. Tai yra stiprioji mūsų pusė, balansas tarp universalumo ir specializacijos bei įvaldytos atitinkamos technologijos.

- Ar teisingai supratau, kad jūs ne tik administruojate patologijos centro veiklą, bet ir pats atliekate tyrimus?

- Taip, esu inkstų patologas, mes atliekame inkstų biopsijos tyrimus iš visos Lietuvos, Latvijos ir Kirgizijos. Nefropatologija tikrai specializuota sritis, be manęs dar yra vienas kolega, kuris perima iš manęs šią sritį.

- Kalbant apie patirties perėmimą, ar yra kam ją perduoti? Kiek rezidentų sulaukiate, ar jų pakanka?

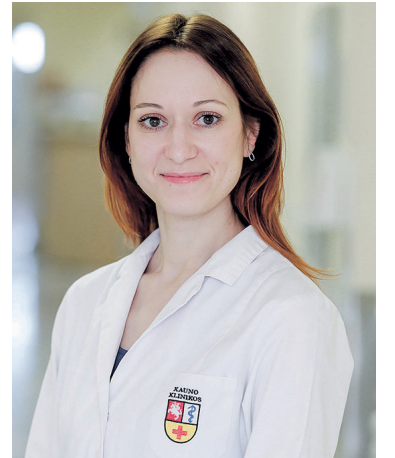
- Šiomet, deja, nė vieno naujo rezidento neturime, bet paprastai būna apie vieną du per metus. Tai nėra pakankama, reiktų daugiau. Danijoje panašaus dydžio patologijos departamentas turi ir patologų, ir technologų dvigubai daugiau. Kad galėtume pakankamai kokybiškai sau paruošti ateinančią patologų kartą, per metus mums jų reiktų dviejų trijų. Jei Lietuvoje per metus būtų parengti penki nauji patologai, jie galėtų patenkinti ne tik mūsų laboratorijos poreikius. Reikia nepamiršti ir augan-

Vis dar nauja sritis

Praėjusią savaitę minėta Pasaulinė ergoterapeutų diena. Nors ergoterapijos profesija pasaulyje egzistuoja jau apie šimtą metų, Lietuvoje tai vis dar gana nauja sritis.

Šiuo metu Kauno klinikose dirba 7 ergoterapeutai. Kauno klinikų Reabilitacijos klinikos ergoterapeutė Erika Endzelytė (nuotr.) sako, kad ergoterapeutai dirba su įvairių sveikatos problemų turinčiais pacientais. „Mes padedame tiek asmenimis, patyrusiems įvairias traumas, sergantiems lėtinėmis, įvairiomis nervų sistemų ligomis, tiek vaikams ir paaugliams, turintiems psichologinių problemų“, – teigia ji.

Dažnai pacientai painioja ergoterapiją ir kineziterapiją. E. Endzelytė pastebi, kad šias abi profesijas sieja bendra reabilitacijos sritis, tačiau pagrindinis skirtumas – kineziterapeutas siekia gerinti paciento gebėjimą judėti, o ergoterapeutas stengiasi pagerinti paciento gebėjimą atlikti kasdienes, darbine

ir laisvalaikio veiklas. „Vienas iš pavyzdžių – pacientas, patyręs galvos smegenų traumą, gali judinti rankas, tačiau negali pasidaryti puodelio arbatos. Todėl šiam pacientui yra reikalinga ergoterapeutų pagalba, kuri padės jam būti savarankiškesniam atliekant kasdienes užduotis, – teigia ergoterapeutė. – Atsižvelgiant į pasaulyje vyraujančią situaciją dėl COVID-19 ligos, atsirado nauja ergoterapijos sritis – pacientų, persirgusių šia klatinga liga, sutrikusių uoslės pojūčių atkūrimas, taikant kvapų terapiją.“

Sėkmingą paciento būklės gerėjimą lemia ne tik profesionalus ergoterapeutų darbas, bet ir paciento motyvacija. „Pacientas, patyręs sunkią traumą ar susirgęs liga, žymiai sutrikdantis judėjimo, bendravimo ar orientacijos funkciją, natūraliai išgyvena tam tikras emocijas, – teigia ergoterapeutė. – Vienos svarbiausių savybių, kuriomis turi pasižymėti specialistas – empatija ir kantrybė, gebėjimas suprasti pacientą.“

Ergoterapeutai pacientams padeda teikiant reabilitaciją namuose, įvairiuose dienos centruose, mokyklose. Kauno klinikose ergoterapeutai paslaugas teikia Psichiatrijos klinikoje, Reabilitacijos klinikoje ir Ambulatorinės reabilitacijos skyriuje. Per metus Kauno klinikų ergoterapeutai padeda pasveikti kiek daugiau nei tūkstančiui pacientų. ●

L.S. INE.

“ Mes puikiai žinome, kad nuslūgus COVID-19 bangoms, ateis ta „pokovidinė“ susirgimų banga, susidarysianti iš uždelstų ir paaugintų navikų bei kitų ligų. Turime tam pasiruošti.

kad ligos niekur nedingsta, jos kaupiasi ir galbūt netgi progresuoja.

- Kai nuslūgus pandemija, su kokiais iššūkiais, jūsų manymu, susidurs patologai?

- Mes puikiai žinome, kad nuslūgus COVID-19 bangoms, ateis ta „pokovidinė“ susirgimų banga, susidarysianti iš uždelstų ir paaugintų navikų bei kitų ligų. Turime tam pasiruošti.

Kadangi jaučiuosi atsakingas už organizaciją, dabar man svarbiausias rūpestis – užtikrinti, kad personalas, darbo ir tiekimo procesai būtų sklandūs, kad komandos narių saviizoliacija, kuri gali driokstelėti bet kuriuo metu, kuo mažiau paveiktų veiklą.

Bet gal daugiau apie džiaugsmus vertėtų kalbėti? COVID-19 iš tiesų juk tik epizodas, jis, tikėkimės, kaip atėjęs taip ir praeis. O iš to, kas išlieka mano, kaip patologo, darbe, išskirčiau tris dalykus. Pirmiausia pastebiu save patiriantį vidinį nekantrumo jausmą, kai žiūriu į tas mikropreparatų lentas, kurias mums atneša. Kas gi ten bus? Ką surasiu? Daugiausiai džiaugsmo būna, kai diagnozuoji ligą, nebūtinai retą ar kuo nors ypatingą, bet laiku ir pagydomą.

Dosjė:

Išsilavinimas ir stažuotės:

- 1987 m. Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas, gydytojas pediatras,
- 1992 m. Maskvos medicinos akademija (Rusija), medicinos mokslų daktaras (patologija),
- 1994 m. Ilinojaus universiteto Lutheran General ligininė, JAV,
- 1995 m. Harvardo universiteto Molekulinio autoimunetito laboratorija, Brigham and Women's ligininė, JAV,
- 1997 m. Harvardo universitetas (JAV), specializacija (fellowship) inkstų patologijoje,
- 1999 m. Harvardo universiteto Brigham and Women's ligininė, JAV,
- 2006 m. Vilniaus universiteto habilitacijos procedūra, med. dr. (HP),
- 2011 m. Kanų vėžio centras (Prancūzija), ES COST projektas EuroTelepath.

Darbovietės:

- Nuo 1987 m. Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto profesorius,
- Nuo 1993 m. Valstybinis patologijos centro VULSK filialas direktorius. ●

Antrasis, kaip mokslininko, atradimo džiaugsmas yra toks labiau lėtas. Išvaizduokite, kaip išryškėja šešėliai rūke... Atlieki tyrimus toliau, sklaidai tą rūką, ir galų gale išaiškėja kažkas gražaus ir reikšmingo.

O trečias dalykas – vadovo ir vadybininko jausmas. Mane „užveda“ procesų optimizavimas, kai padedi savo žmonėms surasti geresnį būdą dirbti. Dar geriau – kai jie patys randa. Apima vaikiškas džiaugsmas...

- Žodžiuose girdžiu pasididžiamą jūsų komanda...

- Taip ir yra. Mes jau daug metų siekiame to, kas vadinama „Lean“ kultūra, remiame aktyvų darbuotojų požiūrį į tai, ką kasdien darome ir kas gali būti patobulinta. Šaliname vertės nekuriančius veiksmus, kuriais apaugame patys to nepastebėdami. Tai išlaisvina mus esminiams dalykams. Lietuvoje nesame vienintelė patologijos tarnyba, tačiau didžiausia, ir tai mums leidžia bent iš dalies specializuotis įvairiose patologijos srityse. Taip formuojasi „multidisciplininė“ patologų ir kitų specialistų komanda. Galime vieni kitus konsultuoti su-

čio akademinų patologų poreikio.

- Ką norėtumėte artimiausiu metu pakeisti patologijos centro darbe?

- Reiktų atnaujinti mūsų informacinę sistemą. Tai bene seniausia Lietuvos sveikatos sistemoje, veikianči daugiau nei dvidešimt penkerius metus. Ji yra mūsų „nervų sistema“, veiklos efektyvumo pagrindas, išmani, tačiau senstanti kaip ir visos sistemos. Ateina laikas atnaujinti jos technologinius pagrindus. Kitas aspektas – skaitmeninės patologijos plėtra. Pasaulyje jau yra patologijos departamentų, kurie nuo mikroskopų visiškai perėjo prie skaitmeninių patologijos vaizdų. Tai ne tik išplečia nuotolinio darbo bei konsultacijų galimybes, bet iš esmės darbo efektyvumą ir įgalina vaizdo analizės ir dirbtinio intelekto sistemų taikymą. Būtent dirbtinio intelekto sistemos taps esminiu pokyčiu mūsų darbe per penkerius dešimt metų. Mes jau dešimtmetį skanuojame dalį mikropreparatų, bet iki pilnos skaitmenizacijos dar toloka. ●

KALBINO ANETA VAITKIENĖ